

Més igualtat en ciència per a transformar la societat

L'Assemblea de les Nacions Unides va instaurar l'11 de febrer com a Dia Internacional de la Dona i la Xiqueta en la Ciència

LLUÍS

Martínez
León*

Una expedició liderada pel compte de Bougainville va salpar de Brest, a la Bretanya, el 1766. Tres anys més tard, després de donar la volta al món, l'equip tornava a França amb mostres d'unes 3.000 espècies de plantes desconegudes a Europa fins aleshores, gràcies al treball de la botànica **Jeanne Baret**. Com les dones tenien prohibit participar en aquestes exploracions, Baret va haver de disfressar-se d'home en la primera part del viatge per a poder embarcar. En l'actualitat, la nostra societat ha fet molts progressos, i als països del nostre entorn han desaparegut moltes restriccions formals, com les de les expedicions del segle XVIII, però encara existeix un llarg camí a recórrer per assolir una veritable igualtat d'oportunitats. També en el món de la ciència s'ha avançat molt, però des de què, en 2015, l'Assemblea de les Nacions Unides va instaurar l'11 de febrer com a Dia Internacional de la Dona i la Xiqueta en la Ciència, aquesta data serveix per reflexionar sobre què s'ha aconseguit i què queda per treballar.

Poder tractar en l'agenda pública la necessitat de reduir les desigualtats de gènere ja és un fet rellevant, en aquestos temps com-

plexos en què a vegades s'intenta posar en dubte consensos sobre drets o conquestes ja assolits. L'interès col·lectiu en una agenda transformadora ens ha de portar a debats constructius i realment enriquidors, per exemple com afrontar entre totes i tots els deures per fer que ens recorda l'11 de febrer. Per incentivar la participació de les dones en la ciència, necessitem posar en valor el seu treball i trencar la invisibilització que s'ha patit en nombrosos exemples famosos, i en molts d'altres anònims. Tornant a Jeane Baret, que es considera la primera dona que va circumnavegar el món, no va ser fins 2012 que una planta va rebre el seu nom, la *Solanumbaretae*, mentre que la *gubanumbaretae*, que pobla molts jardins, es batejà amb el nom de l'explorador principal de l'expedició.

Diferents estudis demostren com en disciplines STEM (les sigles en anglès per les relacionades amb les ciències considerades com «pures» o «bàsiques»), la tecnologia, l'enginyeria i les matemàtiques), les anomenades contranarratives sobre qui fa investigació i per què, aplicades als casos de dones, afecten notablement a les perspectives i interessos de l'estudiantat de secundària,

motivant a desenvolupar carreres en les que estan infrarepresentades. Actualment, concedim molta més atenció a la presència de dones investigadores en els llibres de text, en els mitjans de comunicació, i en els actes públics, tot i que encara estem lluny d'una presència pública igualitària.

PRECISAMENT, UNA DE les accions principals que desenvolupa la Universitat Jaume I per commemorar l'11 de febrer pretén contar en primera persona a l'estudiantat de diferents nivells preuniversitaris el treball investigador de científiques de diferents àmbits del coneixement, a través de les xarrades i tallers programats en prop d'una vintena de

centres educatius. Al llarg de l'any, però, les investigadores de l'UJI també participen en múltiples jornades de divulgació, al campus i en el territori, sempre amb una atenció particularitzada a la igualtat en ciència. Una de les protagonistes de moltes activitats similars de la seua institució és **Mariam Tórtola**, física de neutrins i directora de l'Escola de Doctorat de la Universitat de València, que impartirà demà la conferència *Cap a la igualtat de gènere en ciència?*. Per la seua banda, la Fundació Isonomia desenvolupa aquestes setmanes una campanya de sensibilització, ara adreçada a l'alumnat d'infantil i primària, i porta exposicions sobre les dones en la ciència i la tecnologia a centres educa-

tius i culturals.

Un altre punt d'atenció de l'11F és la perspectiva de gènere en investigació, com els estudis científics es van adaptant a la especificitat de cada gènere, en lloc de considerar el tradicional biaix cap a la investigació feta o pensada per a només un gènere. Després de la seua xarrada, **Mariam Tórtola** establirà un diàleg amb tres investigadores de l'àmbit de l'economia, la comunicació audiovisual i l'infermeria que tenen ben present la perspectiva de gènere en les seues

línies de recerca.

El compromís de la Universitat Jaume I amb la igualtat és ferm, però les desigualtats estructurals encara mantenen la gràfica de tiora de les institucions acadèmiques, amb un percentatge de dones decreixent en les etapes més avançades de la carrera investigadora i creixent en el cas dels homes. La desigualtat és manifesta en les branques d'enginyeria i tecnologia, amb una taxa reduïda d'investigadores, tot i ser majoritàries en les ciències mèdiques i de la salut. Tanmateix, les xifres van canviant i augmenta la incorporació global de dones a la carrera investigadora a l'UJI, mentre es consolida la quantitat de dones en la direcció de projectes de recerca i en els àmbits de decisió. La bioquímica i biòloga molecular **Àngela Nieto** va remarcar en l'acte de la seua investidura com a doctora honoris causa per la nostra Universitat en 2023 que la ciència i el futur precisa de les dones en disciplines STEM i que fer ciència és fascinant. Sense dubte aquesta fascinació es compartida per moltes investigadores actuals i ho serà per les futures, possiblement encara estudiantes en escoles i instituts, que prompte treballaran per assolir una investigació d'excel·lència que continue donant resposta als reptes de la societat. ≡ ***Director de la Unitat de Divulgació Científica i Ciència Ciutadana del Vicerectorat d'Innovació, Transferència i Divulgació Científica de la Universitat Jaume I**

Aquesta data serveix per reflexionar sobre què s'ha aconseguit i sobre el que queda per treballar